

שורץ, יוסף (1899-1975)

(Joseph Schwartz). ראש ה'ג'וינט' באירופה בעת השואה. ש' נולד באוקראינה וב-1907 הובא לארצות-הברית. הוא למד בישיבת ר' יצחק אלחנן בניו יורק, הוסמך לרב וב-1922-1925 היה רב של קהילה בניו יורק. ב-1927 הוענק לש' תואר דוקטור בלימודי המזרח באוניברסיטת ייל. ב-1930 היה ש' מדריך באוניברסיטה האמריקנית בקאהיר, וב-1930-1933 היה מדריך באוניברסיטת לונג-איילנד. אחר-כך היה ש' עובד סוציאלי בארגון יהודי בברוקלין וב-1939 החל לעבוד בג'וינט בתפקיד מזכיר-עוזר.

כעבור זמן קצר נשלח ש' לפריס והיה סגנו של מוריס טורפר, מנהל פעולות הג'וינט באירופה. ב-1940 חזר טורפר לארצות-הברית וש' היה ל'מר הג'וינט' באירופה. עם תבוסת צרפת ב-1940 העביר ש' את המשרד האירופי של הג'וינט לליסבון, ובתקופת השואה ניהל משם פעולות הצלה וסיוע. הוא היה אחראי לארגון הגירה מאירופה ליהודים שעדיין יכלו להשיג אשרות לחצי הכדור המערבי, ודאג למקומות באוניות פורטוגל וספרד. ש' העביר כספים לצרפת, שבה היו היהודים שעמדו עמו בקשר פעילים אחרי 1942 בהצלת מבוגרים, ובעיקר כ-7,000 ילדים, ובהסתרתם. ש' גם תמך ביודעין במחתרת היהודית החמושה בצרפת, בניגוד למדיניות שבה נקט אז הג'וינט בארצות-הברית. ש' מינה את סלי מאיר לנציג הג'וינט בשווייץ, ומאיר, בשיתוף-פעולה הדוק עם ש', העביר כספים לאירופה הכבושה. ב-1940-1941 סייע ש' לעלייה 'בלתי חוקית' של יהודים לארץ-ישראל והקים בקושטא (איסטנבול) עוד משרד של הג'וינט. ש' ונשיא האוניברסיטה העברית יהודה ליב מאגנס דאגו לקיומם של מוסדות דת יהודיים בארץ-ישראל ולמשלוח אלפי חבילות לברית-המועצות מטהרן, והחבילות ההן הצילו את חייהם של אלפי פליטים יהודים באזורים מוכי הרעב באסיה המרכזית הסובייטית.

בסוף המלחמה, חזר ש' לפריס המשוחררת, אירגן את פעילות הג'וינט בצרפת, שלח צוותים של הג'וינט למחנות העקורים שזה אך הוקמו בגרמניה, ונאבק לזכות בהכרה מצד צבאות בעלות-הברית ובהיתרי כניסה, שהגיעו באיטיות. נוסף על כך נשא ש' ונתן על הסכמים עם השלטונות במזרח אירופה לשלוח צוותי ג'וינט לארצותיהם. הוא הקדיש שימת-לב מיוחדת להונגריה ולרומניה, שבהן שרדו יהודים רבים יחסית. אפשר לומר שבערך עד 1947-1948 שרדו יהודי הונגריה ורומניה, למיצער במידת מה, הודות לג'וינט שבהנהלת ש'. גם בפולין הגיע ש' לידי הסכמים עם הממשלה, והיא איפשרה לג'וינט לשלוח עזרה וסיוע בשיקום הקהילה היהודית, כגון בשלזיה שנמסרה לפולין.

חשיבות מכרעת נודעה לסיוע שנתן ש' לארגון ה'בריחה', בניהול פעילים מארץ-ישראל וציונים מקומיים, ושעסק בהעברת מאות אלפי יהודים ממזרח אירופה למערבה מתוך עקיפת תקנות המעבר והכניסה של שלטונות המדינות השונות.

באוגוסט 1948 נועד ש' עם פקידי ישראלים והבטיח את תמיכתו החיונית של הג'וינט להגירת המונים לישראל. הוא גם הגיע לכלל הסכם בדבר שירות לקשישים בישראל, במסגרת מלב"ן, והגוף החדש דאג לטיפול בפליטים קשישים שהגיעו לארץ. ב-1950, עם סגירת מחנות העקורים בגרמניה, שבה פיקח ש' על פעולות הג'וינט, היה ש' לסגן יושב-ראש המגבית היהודית המאוחדת בארצות-הברית (UJA) וגייס כספים למען מדינת ישראל. מ-1955 עד לפרישתו ב-1970 היה ש' סגן-נשיא בפועל של ארגון מלווה העצמאות (בונדס). ש' היה אחד המנהיגים הבולטים ביהדות ארצות-הברית. הוא ניחן באינטליגנציה רבה, היה בעל השכלה יהודית מקיפה, פרו-ציוני אך נזהר מאוד, כאחד מראשי ארגון בלתי פוליטי, שלא להזדהות עם הציונות אישית. הוא ידע להתהלך עם הבריות, הבין ללבבם ולמצבם והיה אוהב אדם אמיתי.